

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

ANTONIO LA PERGOLA

της 15ης Οκτωβρίου 1996 *

I — Εισαγωγή

1. Με τα προδικαστικά ερωτήματα που αποτελούν το αντικείμενο της παρούσας υποθέσεως ζητείται από το Δικαστήριο να καθορίσει το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 77/187/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, σχετικών με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεως επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων¹ (στο εξής: οδηγία), και, ειδικότερα, να κρίνει αν η καταγγελία συναφθείσας με μία επιχείρηση συμβάσεως καθαρισμού και η μεταγενέστερη ανάθεση του έργου μέσω συμβάσεως σε άλλη επιχείρηση πληρούν τα συστατικά στοιχεία της έννοιας «μεταβιβάσεις επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων» κατόπιν «συμβατικής εκχωρήσεως» κατά την έννοια της προπαρατεθείσας οδηγίας.

II — Ιστορικό

2. Η ενάγουσα της κύριας δίκης Ayse Süzen εργάστηκε για λογαριασμό της εναγο-

μένης εταιρίας από τον Απρίλιο του 1987 ως προστιθείσα σε εργασίες καθαρισμού του Aloisiuskolleg GmbH, ιδιωτικού ιδρύματος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τη διαχείριση του οποίου είχε η εκκλησία, κειμένου στο Bad Godesberg (Βόννη), με το οποίο η εναγομένη είχε συνάψει σύμβαση για τον καθαρισμό των κτιρίων.

Με έγγραφο της 15ης Φεβρουαρίου 1994, η εναγομένη γνωστοποίησε στην ενάγουσα της κύριας δίκης ότι η σύμβαση καθαρισμού θα έληγε πιθανώς στις 30 Ιουνίου 1994 και ότι κατά συνέπεια ήταν αναγκασμένη να θέσει τέρμα προληπτικά, από τις 30 Ιουνίου 1994, στη σχέση εργασίας που τη συνέδεε με την ενάγουσα, τηρουμένης της νόμιμης προθεσμίας προειδοποίησεως. Ωστόσο, η εναγομένη της κύριας δίκης πρότεινε με το έγγραφό της στην ενάγουσα τη συνέχιση της συμβάσεως εργασίας στην περίπτωση κατά την οποία θα της ανατίθετο εκ νέου μέσω συμβάσεως το έργο του καθαρισμού.

Η σύμβαση έργου της εναγομένης της κύριας δίκης με το Aloisiuskolleg λύθηκε στις 30 Ιουνίου 1994. Στη συνέχεια, το Aloisiuskolleg ανέθεσε τις προμνησθείσες εργασίες στην εταιρία Lefarth GmbH, προσημικληθείσα της κύριας δίκης υπέρ της εναγομένης, από την 1η Αυγούστου 1994. Η ενάγουσα της κύριας δίκης άσκησε αγωγή κατά της εναγομένης ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου ζητώντας να αναγνωριστεί η ακυρότητα της απολύσεως λόγω μη τηρήσεως των νομίμων προθεσμιών.

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ιταλική.

1 · ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 171.

3. Για να μπορέσει να αποφανθεί επί του ζητήματος της νομιμότητας της απολύσεως της ενάγουσας, το αιτούν δικαστήριο φρονεί ότι πρέπει καταρχάς να καθοριστεί αν η λύση της επίμαχης συμβάσεως έργου ως προς την εναγομένη εταιρία και η μεταγενέστερη ανάθεση του έργου μέσω συμβάσεως στην προσεπικληθείσα εταιρία συνιστούν ενδεχομένως μεταβίβαση εγκαταστάσεως ή τμήματος εγκαταστάσεως κατά την έννοια της οδηγίας. Αν αυτό γινόταν δεκτό, συνεχίζει το αιτούν δικαστήριο, η σχέση εργασίας της ενάγουσας με την προσεπικληθείσα στην κύρια δίκη εταιρία θα διατηρούνταν ως είχε. Για τον λόγο αυτό το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι πρέπει να υποβάλει τα ακόλουθα ερωτήματα στο Δικαστήριο:

«1) Ενόψει των αποφάσεων του Δικαστηρίου της 14ης Απριλίου 1994 στην υπόθεση C-392/92, Christel Schmidt (Συλλογή 1994, σ. I-1311), και της 19ης Μαΐου 1992 στην υπόθεση C-29/91, Dr. Sophie Redmond Stichting (Συλλογή 1992, σ. I-3189), έχει επίσης εφαρμογή η οδηγία 77/187/ΕΟΚ, οσάκις μια επιχείρηση καταγγέλλει τη συναφθείσα με άλλη επιχείρηση σύμβαση προκειμένου να εκχωρήσει στη συνέχεια τη σύμβαση αυτή σε τρίτη επιχείρηση;

2) Υπάρχει συμβατική εκχώρηση κατά την έννοια της οδηγίας σε περίπτωση όπως αυτή που περιγράφεται στο πρώτο ερώτημα, οσάκις δεν εκχωρείται κανένα ενσώματο ή άυλο στοιχείο της επιχείρησης;».

III — Η σχετική κοινοτική νομοθεσία

Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας ορίζει ότι:

«1. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται επί μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων σε άλλο επιχειρηματία, οι οποίες προκύπτουν από συμβατική εκχώρηση ή συγχώνευση.»

Το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας ορίζει ότι:

«1. Η μεταβίβαση μιας επιχείρησης, εγκαταστάσεως ή τμήματος εγκαταστάσεως δεν συνιστά αυτή καθ' εαυτή λόγο απολύσεως για τον εκχωρητή ή τον εκδοχέα. Αυτή η διάταξη δεν εμποδίζει απολύσεις που είναι δυνατόν να επέλθουν για λόγους οικονομικούς, τεχνικούς ή οργανώσεως που προϋποθέτουν μεταβολές στο επίπεδο της απασχολήσεως.»

IV — Εξέταση της διαφοράς

4. Τα ερωτήματα του αιτούντος δικαστηρίου φέρουν το Δικαστήριο αντιμέτωπο με την επιλογή ανάμεσα σε δύο θεωρητικώς νοητές δυνατότητες. Αφενός, όπως θα εξηγήσω καλύπτεται στη συνέχεια, μπορεί να θεωρηθεί ότι η νομολογία του Δικαστηρίου οδηγεί στο συμπέρασμα ότι τα πραγματικά περιστατικά της παρούσας διαφοράς συνιστούν μεταβίβαση επιχειρήσεως. Έτσι, η προκειμένη περίπτωση θα ενέπιπτε στις περιπτώσεις που διέπονται από την οδηγία. Αφετέρου, η παρούσα περίπτωση μας προσφέρει την ευκαιρία να προβούμε σε ορισμένες σκέψεις ως προς τα κριτήρια που υιοθέτησαν οι σχετικές με το ζήτημα αυτό αποφάσεις. Η έννοια της μεταβίβασης επιχειρήσεως που περιέχεται στην οδηγία πρέπει, πράγματι, να αποσαφηνιστεί καλύτερα. Ο ερμηνευτής του κοινοτικού δικαίου καλείται βεβαίως να ορίσει την έννοια αυτή όπως το επιβάλλουν η οικονομία της οδηγίας και, ειδικότερα, η θεσπισθείσα για την προστασία του εργαζομένου διάταξη, έτσι ώστε να αποκλείεται να μπορεί να συνιστά η μεταβίβαση, αυτή καθαυτή, λόγο απολύσεως για τον εκχωρητή ή τον εκδοχέα. Η μεταβίβαση επιχειρήσεως ή εγκαταστάσεως είναι συμβατική πράξη, της οποίας το τυπικό περιεχόμενο δεν έχει προβλεφθεί ρητώς από τον κοινοτικό νομοθέτη, αλλά προϋποτίθεται. Το Δικαστήριο έχει κατ' επανάληψη υπογραμμίσει ότι δεν μπορεί «να εκτιμηθεί η έκταση εφαρμογής της υπό κρίση διατάξεως της οδηγίας βάσει αποκλειστικά γραμματικής ερμηνείας» σχετικά με την έννοια της μεταβίβασης επιχειρήσεως που χρησιμοποιείται στην οδηγία, λόγω «των διαφορών μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών ως προς την έννοια της συμβατικής μεταβίβασης»². Το γεγονός ότι η έννοια της μεταβίβασης επιχειρήσεως ερμηνεύεται διαφορετικά στις εθνικές έννοιες

τάξεις και ότι, από την πλευρά του, το κοινοτικό δίκαιο δεν παραπέμπει για τον ορισμό της σε καμιά από τις έννοιες αυτές τάξεις δεν αποκλείει ωστόσο, κατά τη γνώμη μου, ότι η οδηγία εντούτοις έχει χρησιμοποιήσει εν πάση περιπτώσει την έννοια αυτή με σαφές τεχνικό περιεχόμενο. Κατά τα λοιπά, η κατάσταση δεν είναι διαφορετική ως προς την άλλη έννοια που περιέχεται στο κείμενο της διατάξεως δίσπλα στην έννοια της εκχωρήσεως, δηλαδή την έννοια της συγχωνεύσεως. Επομένως, έργο του ερμηνευτή είναι να διευκρινίσει τουλάχιστον το ουσιώδες και ελάχιστο περιεχόμενο της εννοίας της μεταβίβασης επιχειρήσεως με εκχώρηση. Επομένως, πρόκειται για προκαταρκτικό στάδιο επί του οποίου φρονώ ότι πρέπει να στηριχθεί η λύση στην παρούσα υπόθεση.

5. Είναι πρόδηλο, αν διατρέξουμε τη νομολογία, ότι το Δικαστήριο είχε την πρόνοια να εξετάσει τη μεταβίβαση επιχειρήσεως, εγκαταστάσεως ή τμήματος εγκαταστάσεως κατά τρόπο μη τυπολατρικό, αποφεύγοντας να συνδέσει την περιγραφή του φαινομένου αυτού με άκαμπτα κριτήρια. Διαπιστώνεται μάλλον τάση ανιχνεύσεως της εν λόγω εννοίας και βαθμιαίας οριοθέτησής της αντιπαραθέτοντάς την προς τις συγκεκριμένες ιδιαιτερότητες των διαφόρων περιπτώσεων. Ασκώντας την ερμηνευτική αυτή δραστηριότητα, το Δικαστήριο θέλει να εξασφαλίσει την ευρύτερη δυνατή βάση εκτιμήσεως για κάθε περίπτωση, χωρίς να παραβλέπει χρήσιμα στοιχεία για τον τέλειο χαρακτηρισμό της συμβάσεως με την οποία πραγματοποιείται η μεταβίβαση· πρέπει να υπομνησθεί ότι η σύμβαση αυτή είναι στις περισσότερες περιπτώσεις πολύπλοκη. Το Δικαστήριο συχνά περιορίστηκε στο να υποδείξει τα κριτήρια που το εθνικό δικαστήριο πρέπει να εφαρμόσει για να υπαγάγει τη συγκεκριμένη περίπτωση στο πραγματικό της μιας ή της άλλης σχετικής διατάξεως του κοινοτικού δικαίου. Υπό το ίδιο αυτό πρίσμα, το Δικαστήριο αναθέτει στο εθνικό δικαστήριο, *dominus litis* του

2 Αποφάσεις της 7ης Φεβρουαρίου 1985, 135/83, Abels (Συλλογή 1985, σ. 469), και της 19ης Μαΐου 1992, C-29/91, Redmond Stichting (Συλλογή 1992, σ. I-3189).

προδικαστικού ζητήματος, να προβεί στην ενέργεια αυτή, αναγνωρίζοντας ότι το εθνικό δικαστήριο διαθέτει τα πραγματικά στοιχεία που είναι σημαντικά προκειμένου να εκτιμήσει επακριβώς τις βασικές συμβατικές πτυχές.

Τα προαναφερθέντα κριτήρια διατυπώνονται κυρίως στην απόφαση *Srijkers*³, σύμφωνα με την οποία πρέπει να συνεκτιμώνται «όλες οι πραγματικές καταστάσεις που χαρακτηρίζουν την υπό κρίση συναλλαγή». Την κατεύθυνση αυτή ακολούθηκε σταθερά η μεταγενέστερη νομολογία⁴.

6. Στη νομολογία του Δικαστηρίου τονίζεται ομοίως⁵ ότι μια δευτερεύουσα υπηρεσία μιας επιχείρησης, όταν η εν λόγω παροχή υπηρεσίας ανατίθεται σε τρίτη μονάδα, αποκτά ως εκ τούτου τη δική της αυτόνομη οικονομική και λειτουργική υπόσταση, οπότε η κατ' αυτόν τον τρόπο χαρακτηριζόμενη δραστηριότητα υπάγεται στην κατηγορία που έχει σημασία κατά την έννοια της οδηγίας. Στην απόφαση *Schmidt*⁶, την οποία εξάλλου το αιτούν δικαστήριο παραθέτει ρητώς στα προδικαστικά του ερωτήματα, το Δικαστήριο καταλήγει στο να αναγνωρίζει επίσης τη νομική αυτή φύση στην ασκούμενη από ένα μόνον εργαζόμενο δραστηριότητα.

Το ότι ο τρόπος εκχωρήσεως με τον οποίο πραγματοποιείται η μεταβίβαση δεν έχει σημασία είναι ένα άλλο χαρακτηριστικό στοιχείο των αποφάσεων που εξέδωσε το Δικαστήριο για το ζήτημα αυτό. Ειδικότερα, το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν ασκεί επιρροή το γεγονός ότι η μεταβίβαση της επιχειρήσεως ή τμήματος της επιχειρήσεως πραγματοποιείται απευθείας μεταξύ δύο προσώπων, τον εκχωρητή και τον εκδοχέα,

ή ότι η μετάβαση από έναν υπεύθυνο σε άλλο, η οποία μπορεί να πραγματοποιείται με διαφόρους συμβατικούς μηχανισμούς, γίνεται μόνον εμμέσως, οδηγώντας στη σύναψη τριμερούς συμβάσεως. Οι αποφάσεις *Daddy's Dance Hall*⁷, *Bork κ.λπ.*⁸, *Redmond Stichting*⁹ και *Merckx και Neu-huys*¹⁰ αποτελούν παραδείγματα αυτής της ευρείας προσεγγίσεως του ζητήματος από το Δικαστήριο.

7. Όπως προανέφερα, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τα κριτήρια που διατύπωσε το Δικαστήριο σε άλλες περιπτώσεις, ιδίως με την απόφαση *Schmidt*, προκειμένου η συγκεκριμένη περίπτωση να τύχει αναλόγου αντιμετώπισεως με τις προηγούμενες κριθείσες και να υπαχθεί στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας. Θα επρόκειτο για εύκολη λύση. Ωστόσο, πρέπει να επισημάνω ότι μου προκαλεί αμηχανία για πολλούς λόγους. Η ανάθεση της παροχής υπηρεσιών (οποιασδήποτε φύσεως) που χρειάζεται η επιχείρηση σε άλλη μονάδα συνιστά επιλογή υπό καθεστώς οικονομίας της αγοράς, το οποίο διασφαλίζει τον ανταγωνισμό μεταξύ πολλών υποψηφίων. Εξάλλου, δεν βλέπω πώς μπορεί να δικαιολογηθεί το ότι ο επιχειρηματίας στον οποίο ανατέθηκε η παροχή υπηρεσιών είναι υποχρεωμένος να διατηρήσει επίσης το προσωπικό της επιχειρήσεως που παρείχε προηγούμενως τις ίδιες υπηρεσίες, η οποία όμως αποκλείστηκε ή, εν πάση περιπτώσει, δεν επελέγη μετά το πέρας της πραγματοποιηθείσας επί τη ευκαιρία αυτή υποβολής προσφορών.

Πέραν αυτού, στην προκειμένη περίπτωση δεν υπάρχει καμία σχέση μεταξύ των δύο επιχειρήσεων που διαδέχθηκαν η μία την άλλη στην παροχή υπηρεσιών. Το μοναδικό

3 — Απόφαση της 18ης Μαρτίου 1986, 24/85 (Συλλογή 1986, σ. 1119, σκέψη 13).

4 — Απόφαση *Redmond Stichting*, όπ.π., και απόφαση της 12ης Νοεμβρίου 1992, C-209/91, *Watson Rask και Christensen* (Συλλογή 1992, σ. I-5755).

5 — Απόφαση *Watson Rask και Christensen*, όπ.π.

6 — Απόφαση της 14ης Απριλίου 1994, C-392/92 (Συλλογή 1994, σ. I-1311).

7 — Απόφαση της 10ης Φεβρουαρίου 1988, 324/86 (Συλλογή 1988, σ. 739).

8 — Απόφαση της 15ης Ιουνίου 1988, 101/87 (Συλλογή 1988, σ. 3057).

9 — Απόφαση η οποία παρατίθεται ανωτέρω στην υποσημείωση 2.

10 — Απόφαση της 7ης Μαρτίου 1996, C-171/94 και C-172/94 (Συλλογή 1996, σ. I-1253).

στοιχείο που κατά κάποιο τρόπο μπορεί να τις συνδέει έγκειται ακριβώς και αποκλειστικά στην ύπαρξη της ίδιας αναθέτουσας μονάδας προς την οποία παρέχεται η υπηρεσία¹¹. Ωστόσο, δεν μου φαίνεται ότι αυτό αρκεί για να εξομοιωθεί η προκειμένη περίπτωση με εκείνες που προηγουμένως εξέτασε το Δικαστήριο στις υποθέσεις *Daddy's Dance Hall*, *Schmidt και Merckx και Neuhuys*. Συγκεκριμένα, επισημαίνεται, πράγμα που εξάλλου έπραξε η εναγομένη της κύριας δίκης στην παρούσα υπόθεση, ότι, στις περιπτώσεις που έκρινε το Δικαστήριο στο παρελθόν, υπήρχε ωστόσο πάντοτε κάποιος σύνδεσμος με μια μονάδα από την οποία οι επιχειρήσεις, μεταξύ των οποίων κρίθηκε ότι πραγματοποιήθηκε μεταβίβαση, εξαρτώνταν στην πραγματικότητα. Για παράδειγμα, αυτό συνέβη επίσης στην περίπτωση της προπαρατεθείσας υποθέσεως *Redmond Stichling*: δύο ιδρύματα αντλούσαν τους οικονομικούς πόρους τους από το κράτος (ειδικότερα, από την κοινότητα του Groningen), από το οποίο ως εκ τούτου εξαρτώνταν η ύπαρξη και οι ενέργειές τους. Επομένως, ήταν δυνατόν να θεωρηθεί, έστω και σιωπηρώς, ότι η εκχώρηση είχε πραγματοποιηθεί στην περίπτωση αυτή συνεπεία της κοινότητας συμφερόντων και του ενιαίου των βουλήσεων, στην πραγματικότητα της βουλήσεως του κράτους, από το οποίο τα ιδρύματα αντλούσαν τα μέσα υπάρξεώς τους. Τα δύο ιδρύματα συνεργάζονταν μεταξύ τους στο πλαίσιο της κοινής εξαρτήσεώς τους από τη δημόσια αρχή και είχαν, συγκεκριμένα, συνάψει σύμβαση για τη μεταφορά τεχνολογίας και πόρων.

Αυτή η βουλευσιαρχική πτυχή, όμως, η οποία χαρακτηρίζει τη μεταβίβαση επιχειρήσεως ή τμήματος εγκαταστάσεως και εκδηλώνεται υπό μορφή συμφωνίας στην

περίπτωση της εκχωρήσεως ή υλοποιείται με συγχώνευση, δεν υφίσταται προφανώς στην προκειμένη περίπτωση.

8. Μια άλλη πτυχή της παρούσας υποθέσεως, η οποία σχετίζεται με το δεύτερο ερώτημα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο, αξίζει ωστόσο να εξετασθεί επιπροσθέτως. Πρόκειται για το ζήτημα ακριβώς της έννοιας της εκχωρήσεως επιχειρήσεως, εγκαταστάσεως ή τμήματος εγκαταστάσεως. Όπως είδαμε, το Δικαστήριο ερμηνεύει την έννοια αυτή ευρέως και επιπλέον θεωρεί ότι τα συστατικά στοιχεία της μεταβίβασης πρέπει να αποδεικνύονται κατά περίπτωση. Η άποψη αυτή καθιστά δυνατή μια ευπρόσδεκτη ευελίξη κατά την εφαρμογή των κριτηρίων ενόψει των διαφορετικών καταστάσεων που μπορεί να εμφανιστούν στο πλαίσιο της κοινοτικής οικονομίας. Η αξία της λύσεως αυτής ουδόλως αναιρεί πάντως το ότι πρέπει ωστόσο πάντοτε, όπως ανέφερα, να προσδιορίζεται το ουσιαστές περιεχόμενο της μεταβίβασης εγκαταστάσεως. Είναι σημαντικό να διευκρινιστεί από ποια αναγκαία προϋπόθεση εξαρτάται η εφαρμογή της οδηγίας. Δεν μου φαίνεται ότι το κριτήριο που επέλεξε το Δικαστήριο με την απόφαση *Sprijkers* οριοθέτησε σαφώς την περίπτωση κατά την οποία μεταβιβάζεται η επιχείρηση ή η εγκατάσταση σε σχέση με την περίπτωση κατά την οποία ελλείπουν τα συστατικά στοιχεία της συμβάσεως αυτής.

9. Για τον λόγο αυτό φρονώ ότι η μεταβίβαση επιχειρήσεως πρέπει να οριοθεί και να διακριθεί καλύτερα σε σχέση με άλλες καταστάσεις οι οποίες δεν έχουν προβλεφθεί από την οδηγία. Η παρούσα περίπτωση είναι εξάλλου χαρακτηριστική της ανάγκης ακριβούς οριοθετήσεως της έννοιας που μας ενδιαφέρει. Η καταγγελία συναφθείσας με επιχείρηση συμβάσεως έργου και η μεταγενέστερη ανάθεση του

11 - Βλ., σχετικώς, τη λύση που υιοθέτησε το Δικαστήριο με την απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 1995, C-48/94, *Rygaard* (Συλλογή 1995, σ. I-2745), σε μια περίπτωση που παρουσίαζε μεγάλες ομοιότητες με την παρούσα.

έργου μέσω συμβάσεως σε άλλη επιχείρηση, όπως στην προκειμένη περίπτωση, είναι ένα στοιχείο. Η μεταβίβαση είναι ένα άλλο.

Το ελάχιστο ουσιώδες χαρακτηριστικό της τελευταίας αυτής συμβατικής μορφής πρέπει — και συμφωνώ ως προς αυτό με τα επιχειρήματα της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου, της Γαλλικής και της Γερμανικής Κυβερνήσεως καθώς και της εναγομένης της κύριας δίκης — να έγκειται στην *πραγματική* μεταβίβαση ενσώματων ή άυλων αγαθών, και αυτό, βεβαίως, πάντοτε με βάση τη *βουλησιαρχική* σχέση που πρέπει να υπάρχει μεταξύ του μεταβιβάζοντος και τους προς τον η μεταβίβαση. Άλλο κριτήριο, όπως η απλή συνέχιση της προηγούμενης ασκουμένης από άλλη επιχείρηση δραστηριότητας, ελλείψει μεταβίβασης αγαθών ή δικαιωμάτων, δεν παρέχει επαρκείς εγγυήσεις για την οριοθέτηση της μιας περιπτώσεως από την άλλη¹². Αντιθέτως, το αντίστροφο είναι ορθό: η μεταβίβαση από ένα υποκείμενο σε άλλο ενσώματων ή άυλων αγαθών, η οποία συνδέεται με τη συνέχιση της εν λόγω δραστηριότητας, μπορεί, αυτό καθαυτό, να συνιστά το ειδοποιό στοιχείο για την απόδειξη της συνδρομής των προϋποθέσεων εφαρμογής της οδηγίας.

Το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξα τώρα δεν επηρεάζεται καθόλου, κατά τη γνώμη μου, από το ότι οι επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες, όπως οι εν προκειμένω, χαρακτηρίζονται από πολύ χαμηλό ποσοστό πάγιων περιουσιακών στοιχείων. Η μεταβίβαση δικαιωμάτων και αγαθών, τα οποία συμβάλλουν στον σχηματισμό και στην ταυτότητα της επιχείρησης, έστω και αν είναι μικρής αξίας, ωστόσο παρατηρείται επίσης στην περίπτωση της μεταβίβασης επιχειρήσεως ή εγκαταστάσεως που

ασκεί τη δραστηριότητά της στον τομέα της παροχής υπηρεσιών.

10. Θα ήθελα να εκφράσω μια τελευταία σκέψη ως προς το στοιχείο που έχει σχέση με την επαναπρόσληψη του προσωπικού. Ο επιδιωκόμενος από την οδηγία σκοπός είναι αναμφίβολα η προστασία της διατηρήσεως της θέσεως εργασίας στις περιπτώσεις που προβλέπει. Το ότι το μεγαλύτερο μέρος των εργαζομένων στους οποίους ανατίθεται ειδική δραστηριότητα έχει απασχοληθεί αργότερα, σε αντίστοιχες εργασίες, από άλλη επιχείρηση δεν αποτελεί ωστόσο, κατά τη γνώμη μου, το καθοριστικό κριτήριο, το κριτήριο ελέγχου που παρέχει τη δυνατότητα να θεωρηθεί ότι η εν λόγω δραστηριότητα έχει τα χαρακτηριστικά της αυτονομίας από άποψη οργάνωσης τα οποία διακρίνουν την έννοια της επιχείρησης, εγκαταστάσεως ή τμήματος εγκαταστάσεως. Πρόκειται για στοιχείο που δεν αρκεί από μόνο του για να συμπεράνουμε ότι ευρισκόμεθα στην προκειμένη περίπτωση ενώπιον μεταβίβασης επιχείρησης, οπότε κατ' ανάγκη εξακολουθεί να υφίσταται η σχέση εργασίας του προσωπικού το οποίο δεν έχει προσληφθεί από την επιχείρηση η οποία στη συνέχεια αναλαμβάνει την άσκηση της δραστηριότητας ή την παροχή της εν λόγω υπηρεσίας. Το πολύ, όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο σε πολλές περιπτώσεις¹³, η επαναπρόσληψη του βασικού πυρήνα του προσωπικού από τη δεύτερη επιχείρηση μπορεί απλώς να συνιστά συνεκτιμητέο στοιχείο με τα άλλα κριτήρια που έχει καθορίσει η νομολογία για την απόδειξη της συνεχίσεως ή μη της δραστηριότητας. Μόνον εάν η δραστηριότητα συνεχίζεται και, συγχρόνως, η μία επιχείρηση έχει εκχωρήσει στην άλλη ενσώματα και άυλα αγαθά συντρέπει περίπτωση μεταβίβασης επιχείρησης, εγκαταστάσεως ή τμήματος εγκαταστάσεως κατά την έννοια της οδηγίας.

12 — Απόφαση Rygaard, όπ.π., υποσημείωση 11.

13 — Απόφαση Spijkers, όπ.π., υποσημείωση 3, και απόφαση Watson Rask και Christensen, όπ.π., υποσημείωση 4.

V — Πρόταση

11. Ενόψει των προεκτεθέντων, προτείνω επομένως στο Δικαστήριο να απαντήσει ως εξής στα ερωτήματα που υπέβαλε το Arbeitsgericht Bonn:

«Η καταγγελία της συμβάσεως καθαρισμού με επιχείρηση και η μεταγενέστερη ανάθεση του έργου μέσω συμβάσεως σε άλλη επιχείρηση δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 77/187/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, σχετικών με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεως επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων, ελλείψει άλλων στοιχείων που μπορούν να έχουν ως συνέπεια διαφορετικό χαρακτηρισμό της καταστάσεως.»